

IOGT i Norge er en landsomfattende ruspolitisk organisasjon i vekst. Vi driver ulike rusforebyggende tiltak og et utstrakt sosialt arbeid for rusavhengige og for barn og unge. Vi jobber for å gjøre det lett å ta rusfrie valg og vil bidra til et trygt og inkluderende samfunn. Vi er en livssynsåpen og partipolitisk uavhengig organisasjon.

IOGT i Norges høringssvar til Rusreformutvalget 31. januar 2019

IOGT er positive til at regjeringen gjennom mandatet til utvalget er tydelig på at forbudet mot narkotika skal ligge fast, og at personer som tas for bruk og besittelse skal møtes med helserettede reaksjoner og oppfølging.

Vi er også positive til at ansvaret for samfunnets reaksjoner for bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk flyttes fra justissektoren til helsetjenesten, men dette forutsetter gode systemer. Vi ønsker her å peke på noen områder vi ser på som spesielt viktige

Kommunikasjon og språk

Vi er urolige for at ordet *avkriminalisering* blir oppfattet av folk flest som at det vil bli lov til å bruke narkotika. Det er også signaler vi får fra lærere og foreldre ute på ungdomsskolene der vi er involvert. Det er derfor viktig at utvalget kommuniserer tydelig at bruk og besittelse av narkotika vil være ulovlig også etter rusreformen. Vi vil også oppfordre utvalget til å unngå det utydelige begrepet «rekreasjonsbruk». Dette er et positivt assosiert begrep som kan oppfattes som ufarliggjørende. Det kan unngås ved å bruke begreper som *bruk* eller *bruker*.

Forebygging må fortsatt prioriteres

Det er viktig for oss å understreke at vi ikke ser noen motsetning mellom forebygging og skadereduksjon. Det er absolutt ingen grunn til å legge mindre vekt på å forebygge bruk og samtidig kunne jobbe enda bedre med å redusere skadene av bruk. Vi i IOGT håper derfor at reformen får på plass en nasjonal standard for tidlig intervensjon for ungdom og unge mennesker på vei inn i en begynnende rusbruk. I tillegg til tidlig intervensjon må også rusreformen må ha som mål at bruken av de illegale rusmidlene holdes lav - både i kvantum og i THC-innhold.

På alkoholområdet har vi i dag en kulturell utfordring i at normgivende grupper bruker alkohol. Det vil være en utfordring om vi får en økt bruk og aksept i de ressurssterke voksegrupperingene for cannabisbruk, da de ofte setter trenden for unge og sårbare grupper. En overveiende majoritet av norsk ungdom har ikke brukt cannabis og ungdomsundersøkelsene viser at det store flertallet heller ikke gir det status å bruke det. Vi har lavere rusbruk enn de fleste land i Europa. Dette er en situasjon vi ønsker å beholde eller aller helst gjøre enda bedre.

Politiet må avdekke

Gjennom foreldreprogrammet vårt Sterk&Klar i ungdomsskolen og videregående møter vi foreldre som er takknemlige for at begynnende cannabisbruk blant ungdommen deres har blitt møtt av

forpliktende oppfølgingsprogrammer, som også involverer dem som foreldre. Skal vi lykkes med å opprettholde den forebyggende virkningen av forbudet, som også politikerne ønsker, så må det legges til rette for at brudd på forbudet avdekkes og de som bryter forbudet må møtes med reaksjoner eller oppfølging.

I Portugal er det politiet som har ansvaret for avdekking av bruk og besittelse. Vi mener det er naturlig at dette også blir den fortsatt gjeldende linjen i Norge. Politiet har kompetansen på dette området i dag og er en tjeneste som er tilstede i hele landet. Politiets forebyggende arbeid er både viktig i forebygging av rusproblemer, men ikke minst for annen kriminell aktivitet. Dette henger ofte også sammen.

Politiets hjemler

Vi er opptatt av at politiet fortsatt skal ha hjemler for å etterforske bakover i forsyningskjeden. Dersom bruk og besittelse flyttes fra strafferett til sivilrett, kan politiet miste hjemlene de i dag har for å iverksette etterforskning bakover, for eksempel for å ransake eller sjekke elektroniske spor hos den som er tatt for bruk og besittelse. Dette er derfor en av systemene som må etableres ved en overføring fra justis til helse.

Et annet bekymringspunkt er at kriminelle nettverk vil kunne organisere salgsleddet sitt slik at de ligger under kvantumgrensen som blir møtt med reaksjoner, og at det dermed blir vanskeligere å ta bakmennene. Det er derfor viktig at dette blir vurdert, og at lovverket innrettes slik at kriminelle nettverk ikke får større spillerom. Det er bred politisk støtte til at det arbeidet skal styrkes.

Oppfølging

I januar 2018 var IOGT i Norge gjennom tiltaket vårt Møteplassen med å starte TRIK (tidlig rusinnsats Karmøy kommune) i samarbeid med SLT-koordinator, politiet og Åkra videregående skole. Årsaken var at en større andel ungdommer i alderen 15-20 år var tatt i diverse politiaksjoner i unge rusmiljøer over flere måneder. Flere av ungdommene ble tilbudt påtaleunntatelse ved inngåelse av ruskontrakt og oppfølgingssamtaler. Møteplassen har siden oppstart hatt en andel av disse ungdommene inne i tiltaket og foretar urinprøver og oppfølgingssamtaler både på vegne av politiet og i samarbeid med politiet. Vi tilbyr også boligoppfølging, aktiviteter og hjelp til å komme seg tilbake i ordinær skolegang eller i jobbpraksis. I noen tilfeller ser en også behov for å henvise ungdommene videre til psykolog ved DPS for å kunne ta tak i bakenforliggende årsaker til rusmisbruket.

Vi er opptatt av at de som blir tatt for bruk og besittelse skal møtes av en tverrfaglig gruppe, som har kompetanse innen både rus- og psykisk helse. Denne gruppen må vurdere hvilke former for reaksjoner og oppfølgingstiltak som er fornuftig ut fra den enkeltes livssituasjon. Denne oppfølging bør være et tverrfaglig samarbeid, og samarbeid mellom politi, barnevern, konfliktråd, helse og psykiatri vil alltid kunne føre til gode forebyggende resultater. Et annet viktig poeng er at det ved avdekking bør utarbeides tidsfrister for når oppfølgingen skal iverksettes etter avdekking mens motivasjonen er høy hos den enkelte.

Møteplassen er et eksempel på hvordan oppfølging kan skje – både ved tidlig avdekking, nært geografisk der personen det gjelder bor og også ved å bli møtt av et tverrfaglig team/nemnd. Vi mener at reaksjonene og oppfølgingstiltakene først og fremst bør være helserettede og sosialfaglige tiltak, med mål om å forbedre livssituasjonen for de tunge og forebygge negativ utvikling hos de unge.

Systemet må utformes slik at det ligger en reaksjon i bunnen som blir utløst dersom man ikke følger opp de ilagte avtalte oppfølgingstiltakene. I tillegg er det viktig at kapasiteten er tilfredsstillende og at

oppfølging skjer i kort tid etter avdekking,. Dette er avgjørende for at reformen ikke skal oppleves som en de facto legalisering.

Jo tidligere rusmisbruket blir avdekket desto lettere vil det bli å forebygge skader og alvorlige konsekvenser. Vi ser at flere av ungdommene har hatt stor nytte av og behov for at narkotikabruken deres har blitt avdekket av politiet for å forstå alvoret rundt eget rusmisbruk. Det å bli pågrepet, ransaket og sitte i avhør hos politiet gir en viktig realitetsorientering og gjør at flere våkner og innser at de har gått for langt. Dette gjelder særskilt førstegangsbrukere og de yngste. Det er viktig at politiet fortsatt har en viktig rolle i oppfølgingen - ikke minst der det er mistanke om at brukerne er på vei inn på en kriminell løpebane knyttet til narkotikaomsetning og annen relatert kriminalitet.

Når det gjelder de unge må nemndene ha mulighet til å gi forpliktende oppfølging, som også inkluderer foreldre og/eller andre foresatte. For unge under 18 år bør det være et krav om at foreldre/foresatte møter i nemnda sammen med den som skal inn til samtale. Erfaringene våre fra Møteplassen er at oppfølging gir en anledning til å hjelpe personer som kanskje ikke ønsker oppfølging der og da, men som likevel har blitt møtt med former for reaksjoner. I dag har vi for eksempel ungdomskontrakter, og både gebyr og oppføring i et register vil være mulige alternativ i fremtiden.

Når tunge brukere i framtiden blir tatt for bruk og besittelse må de møtes med tilbud om helsehjelp, men også botilbud og aktivitetstiltak. Målet må være å forbedre den totale livssituasjonen og motivere for livsendring. For denne gruppa er det lite hensiktsmessig å ilegge gebyr hvis de ikke gjennomfører oppfølgingsløpet. Utvalget må derfor se på andre alternativ.

For narkotikabrukere som ikke kan karakteriseres som unge eller tunge mener vi at brudd på loven bør møtes med gebyr som en minimumsreaksjon. Utvalget bør vurdere å gjøre gebyret inntektsavhengig med et minimumsnivå, slik som ved trafikkkforseelser. Denne gruppen bør også få tilbud om oppfølging og hjelp som et alternativ til gebyr om de ønsker det. Et alternativ kan være å bli kanalisert inn i Akan-kontrakt, dersom arbeidsplassen legger til rette for dette.

Register

Når oppfølgingen av narkotikabruk flyttes fra justis til helse, fjernes koblingen som i dag ligger til registrering på rullebladet. Rullebladet er en viktig del av samfunnets forebyggende innsats og brukes i sikkerhetsøyemed. Vi mener narkotikabruk fortsatt bør registreres, som i Portugal, og at utvalget bør utredes hvordan dette best kan gjøres.

Registrering er viktig både når det gjelder tilbakefall og fordi bruk av narkotika kan påvirke sikkerheten til å utføre jobben i en rekke yrker. Gjentatt narkotikabruk kan også være relevant i forbindelse med våpentillatelse.

Adgang til og plikt til å varsle arbeidsgiver i saker som omfatter ansatte i yrker der denne type problemer kan utgjøre en risiko for andre må utredes og forsøkes ivaretatt. Dette gjelder også muligheten til å be om plettfritt register for de yrkene som i dag benytter seg av dette ved ansettelse.

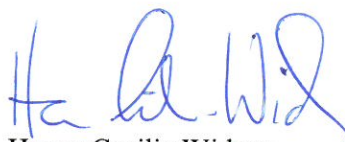
På samme måte som i strafferegisteret bør man legge inn et system for foreldelse eller fjerning av registrering ved gjennomføring av pålagte oppfølgingstiltak. For ungdom bør det være en automatikk i at saken foreldes etter noen få år (to til tre år). Dette kan løse utfordringen som ligger i at et enkelt feiltrinn med bruk av narkotika kan ødelegge livsmuligheter, men samtidig ivareta samfunnets behov for sikkerhet. For voksne, for eksempel over 25 år, kan foreldelsestiden være lengre, for eksempel fem år.

Vi ønsker å summere opp våre innspill slik:

- IOGT mener at det også i fremtiden er viktig å fortsatt ha målsetting om et lavt forbruk av narkotika i Norge, og at utvalget er tydelig på at rusreformen innebærer at bruk av narkotika fortsatt er ulovlig.
- Rusreformen er en mulighet for å få jobbe bedre med forebygging samt følge opp tidlig rusbruk på en god og effektiv måte.
- Politiet må fortsatt ha ansvar for å avdekke bruk og besittelse, og politiets forebyggende innsats, særling mot ungdom, skal fortsatt være høyt prioritert.
- Bruk av narkotika skal primært møtes med helserettede reaksjoner og oppfølging. Alle brudd på forbudet skal møtes med en reaksjon.
- Tidlig rusbruk blant unge under 18 år må møtes med forpliktende helsehjelp og oppfølging i tverrfaglig team og inkludere foreldre/foresatte.
- Innføring av et rusregister vil være et viktig verktøy for både sikkerhet men også som et forebyggende verktøy der det blir en konsekvens av rusbruk

Nils Johan Garnes
Leder

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær